

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת ויקהל תשע"ז שנה ג' גליון 128
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: חומר עון הכעס בשבת קודש

רגז", בבבל כתיב! א"ל: ההוא שעתא לא עברינן ירדנא. ע"כ. בחוץ לארץ יש קללה של לב רגז, אבל הנמצאים בארץ ישראל יכולים להתגבר ביתר קלות על רגזם וכעסם.

בזה נבין מה שמצינו במעלת ארץ ישראל: "אזירא דארץ ישראל מחכים" (ב"ב קנח:), וזאת משום, שמובא בפסחים (סו:): כל הכועס אם חכם הוא, חכמתו מסתלקת ממנו. וכיון שסגולת ארץ ישראל להצילו מן הכעס, לכן חכמתו נשארת בו.

והטעם לסגולת ארץ ישראל להציל מן הכעס, שהרי נאמר "כעס בחיק כסילים ינוח" (קהלת ז', ט'), נמצא כי רק כסיל וטיפש כועס, אולם "אזירא דארץ ישראל מחכים" ומצילו מן הכעס.

סיבה נוספת לכך שארץ ישראל מצילה מן הכעס, משום שהכעס נובע מחוסר אמונה, כמובא בשבת (קה:): כל הכועס כאילו עובד ע"ז. וביאר את הדברים בספר התניא (אגרת הקודש פרק כ"ה) וז"ל: והטעם מובן ליודעי בינה, לפי שבעת כעסו נסתלקה ממנו האמונה, כי אילו היה מאמין שמאת ה' היתה זאת לו, לא היה כועס בכלל, ואף שבו אדם שהוא בעל בחירה מקללו או מכהו או מזיק ממונו, הוא מתחייב בדיני אדם ובדיני שמים על רוע בחירתו ואעפ"כ על הניזק כבר נגזר מן השמים, והרבה שלוחים למקום. עכ"ל. כלומר האדם המאמין יודע שמי שהזיקו, הוא רק מקל המוציא לפועל את העונש שנגזר עליו מן השמים, ואם כן מה יש לו לכעוס עליו.

בתחילת פרשת השבוע יש הערה נפלאה של השל"ה הקדוש, שיש בה משמעות רבה לחיינו הפרטיים והציבוריים: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל... לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת".

השל"ה הקדוש (ולספר שמות, פרשת החודש) מביא על פסוק זה הערה חשובה: לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. רומז לאש המחלוקת ואש הכעס, שצריך האדם ליזהר שלא לבער אותו עולמית, ומכל שכן ביום השבת קודש שאין בוער בו אש של גיהנם, והכועס בשבת או עושה מחלוקת חס ושלום, גורם להיות חמת הגהנם בוער בו בר מינן.

וכן כותב החיד"א בספרו מורה באצבע (סימן ד' אות קנ"ב): יום שבת אסור מאוד לעורר מחלוקת או להתכעס והוא חטא חמור כפליים מהעושהו בחול, ובפרט עם בני ביתו צריך רוב שלום ואהבה ואחווה לכבוד השכינה. (ועי' כף החיים סימן רמ"ב סק"ח מה שהביא בזה בשם ספר חסידים).

ונראה לתת טעם מדוע הכעס ביום השבת חמור יותר משאר ימים, בהקדם מה שמצינו כי ארץ ישראל מסוגלת להציל מן הכעס והקפידות, כמובא בנדריים (כב:): שעולא עלה לארץ ישראל והתלוו אליו שני אנשים מבי חוזהא. בדרך קם אחד ורצח את חברו. ופנה לעולא ושאל אותו: טוב עשיתי? השיב לו עולא: כן, ופרע לו את בית השחיטה. כשהגיע עולא לארץ ישראל שאל את רבי יוחנן: דלמא חס ושלום אחזיקי ידי עוברי עבירה? א"ל: נפשך הצלת. קא תמה רבי יוחנן: מכדי כתיב "ונתן ה' לך שם לב

וארץ ישראל אשר היא "ארץ אשר עיני ה' אלהיך בה" מסוגלת להביא את האדם לידי אמונה, ומחמת כן ניצל מן הכעס.

על פי זה, הרי שבת הוא יום האמונה, וכמובא בילקוט שמעוני (פרשת כי תשא סוף רמז ש"צ): ולא עוד, אלא כל מי שמשמר את השבת, מעיד על מי שאמר והיה העולם, שברא עולמו בששה ונח בשביעי, וכן הוא אומר (ישעיה מ"ג, י) "ואתם עדי נאום ה' ואני אל". ע"כ. א"כ עצם שמירת השבת מעידה על הקב"ה שברא את העולם. אולם החינוך (מצוה ל"ב) מוסיף שסיבת הציווי על המנוחה בשבת, כדי שנהיה פנויים מעסקינו לכבוד היום, ולקבוע בנפשותינו אמונת חידוש העולם, שהוא חבל המושכת כל יסודי הדת. ע"כ עיי"ש שהאריך. ולכן כל המחלל את השבת ככופר במעשה בראשית (עירובין סט; וחולין ה). ועי' בכוזרי (מאמר ב' פרק ז'), דרך ע"י שמירת שבת יכול להגיע לאמונה.

מטעם זה אם כועס בשבת קודש שהוא יום האמונה, הרי המאמין אינו כועס, ואם בכל זאת כועס, חטאו גדול יותר.

סגולה לזכירה: אמירת אליהו הנביא

כתב רבינו יוסף חיים זי"ע בספרו עוד יוסף חי (פרשת כי תשא סעיף י"ט), כשמזכיר שמו של אליהו הנביא צריך להוסיף "זכור לטוב", וכן אני נוהג וכמ"ש זכר צדיק לברכה. ומצינו לזה מקור בירושלמי (דמאי פ"ב ה"א), שאליהו הנביא נקרא בשם "זכור לטוב". ובטעם הדבר מצינו במקור חסד על ספר חסידים (סי' תשמ"ז) שהביא את דברי הרד"ל בפרקי דרבי אליעזר (פ"ז) שהדגישו לומר באליהו "זכור לטוב", כיון שמצינו עליו "באת להזכיר את עוונתי", לזאת מתפלל שתהא הזכרתו לטובה. ולכן י"ל כן גם על 'חרבונא' שהוא אליהו הנביא.

אולם בספר סגולות ישראל (השמטות אות ה') הביא מספר אבות הדרש שנקרא "זכור לטוב" ע"פ מה שמצינו ששם אליהו מסוגל לזכירה, והזכירה הוא דבר טוב ולכן אומרים "זכור לטוב". וז"ל: "והוא ע"פ גורי האריז"ל דשם אליהו מסוגל לזכירה, מפני שיש בתוך שמו משם גדול מלאך ה' יה"ו, ואליהו עלה לשמים ועל ידי כן שמו מועיל

לבל ישכח תלמודו. ואסמכוהו רבנן אקרא: "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא", והיינו כשאומרים ז"ל דפינחס זה אליהו ושפתי כהן היינו על אליהו, שהיה כהן, דשמרו דעת שסגולתו דעושה שמירה לתורה שלא תשתכח מישראל, ובעבור זאת תורה יבקשו מפיהו, כלומר למי שאינו רוצה לשכח תורתו מזכירו לאליהו, ואהניא ליה לזכור תלמודו יען כי מלאך ה' צבאות הוא, ובדק בשמיה שם יה"ו דמסוגל לזכירה, והנה אמרו רבותינו ז"ל באבות (פ"ה): קשה לשמוע ומהיר לאבד זה חלק רע, מהיר לשמוע וקשה לאבד, זה חלק טוב. ועוד אמרו רז"ל במס' קידושין (דף לג) אמר ר' אלעזר כל ת"ח שאינו עומד בפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משתכח שנאמר "וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים", ופרש"י וז"ל: אין טוב אלא תורה אלמא תלמודו משתכח. ע"כ. הרי בהדיא דטוב היינו הזכירה, אי לזאת כיון דאליהו הוא מסוגל לזכירה לכן נאה ויאה כשמזכירין אותו לומר "זכור לטוב", לרמוז ששמו מועיל לזכירה, דהיא חלק טוב ויהיה תועלת למזכירו דעל טוב יזכר שמו. עכ"ל.

כך גם כותב הטור (או"ח ס"ח רצ"ט): יש נוהגין לומר כל מוצאי שבת כל הפסוקים שמוזכר בהם אליהו ואומרים שהוא טוב לשכחה, ויהיו דבריו מצליחים בכל השבוע. ע"כ [ויש לציין למה שכתב בפ' טובי חיים על תנא דבי אליהו בסוה"ס מבעל הזיקוקין, שכל האומר ק"ל פעם "אליהו הנביא" במוצ"ש זוכה שניצוץ קדוש מנשמת אליהו הנביא מאיר על נשמתו להבין את רזי תורה, והאומר הפסוקים שמוזכר בהם אליהו מסוגל להבין סודות התורה כידוע ליודעי החן].

ונראה להסביר מדוע אליהו מסוגל לזכירה.

כתב בספה"ק שפתי צדיק (וישב אות כו) וז"ל: שמעתי מס"ק זקני מו"ר זצ"ל"ה על מה שנאמר זכור אשר עשה לך עמלק, דמנין בא לו ענין זכר דכתיב בו "תמחה את זכר עמלק". אך זה ממה שעושק מישראל שמכשיל אותנו לשכוח מהמצוות שנאמר בהם זכור, משכחה שלנו מתגבר כחו שיש לו זכר. עכ"ל קדשו. וכעין זה מובא בספה"ק שפת אמת (וישלח תרמ"ה ד"ה במדרש) וז"ל: וי"ל על דרך

שערי השגה

הדרך להגיע להשגות בעבודת ה'

א. אמירת השם אוריא"ל: כתב בספר סגולות ישראל מערכת ז' אות כ"כ סגולה לזיכרון קודם שילמוד יאמר מאתים ארבעים ושתים פעמים אוריא"ל שעולה כמנין זכיר"ה, וגם טוב להארת הנשמה שעל ידי זה יזכה להשגה גדולה וגם מסוגל לטהר מחשבותיו. עכ"ל.

ב. לימוד מסכת שבת סגולה להשגת דעת: בספר מאמר מרדכי (סלאנים אמרות טהורות אות צד) כתב: לימוד במסכת שבת מסוגל להשיג דעת. [וראוי לציין בשנה זו שבה אנו זקוקים לרחמי שמים בענין ירידת גשמים, ראוי ללמוד מסכת תענית, שמובא בספר לקוטים יקרים (בסוף ספר ספורים ומאמרים יקרים מערכת י"ד אות א') בשם הרה"ק ר' יצחק יואל מקאנטיקזאווע זצ"ל שאמר שבעת עצירת גשמים טוב ללמוד מסכת תענית וזה מסוגל לגשמים דדרשו חז"ל על הכתוב "דובר שפתי ישנים", דכשמזכירין איזה מאמר של הצדיקים המדבר בענין גשמים, אזי שפתותיו דוברות בקבר ונחשב לפני הקב"ה כאילו בעל המאמר עומד עכשיו ומתפלל והשי"ת עושה רצונו ונותן גשמי ברכה. ע"כ].

ג. קבלת עול תורה מיד בקומו בבקר: כתב בספר "כתר ראש" לרבינו חיים מוואלוז'ין זצ"ל וז"ל: דבר מנוסה כשישכים אדם בבוקר ויקבל עליו ביום ההוא עול תורה באמת ובלב תמים, דהיינו, שיגמור בלבו שלא ישמע לשום דבר ולא יבטלנו שום טירדא, אז יסורו ממנו הביטולים, ובודאי יצליח ביום ההוא בתורה וכפי תוקף קבלת עול התורה בבוקר וכפי חיזוק ההסכמה, כן יעזרהו ה' בו ביום וכן יסורו הטירדות ממנו. ע"כ.

ד. להשגת התורה: כתב החיד"א בספרו "יוסף בסרד" (סימן י') וז"ל: מצאתי כתוב בספר קדמון כתי, כי טוב לומר בכל יום הפסוקים דלהלן שהם ר"ת חכמ"ה, ויועיל לפתיחת הלב, ואלו הפסוקים: ח'לקי ה' אמרתי לשמור דבריך, כ'לטה לתשועתך נפשי לדברך יחלתי. מ'ה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי. ה'ורני ה' דרך חוקיך ואצרנה עקב. ואחר כך יאמר ג' הפסוקים הראשונים של שיר השירים. עכ"ל.

ה. לקבלת התפילה: מובא בספרים (עי' סידור ישועות ישראל השלם עמ' רפ"ז) סגולה לקבלת התפילות, לטבול במקוה ולכוין בתוך התפילה, את הפסוק "קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך", ויכוין כי שם אה"ה במילוי אל"ף ה"ה י"ד ה"ה הוא בגימטריה מקוה, ושם זה הוא שם הרחמים ושיבקש מהקב"ה כל מה שצריך, ותקובל תפילתו.

בקשה לציבור הקוראים

כל היודע דברים המועילים להשגה, אל ישמור טובה לעצמו אלא יזכה בזה גם את האחרים, ישלח זאת למערכת כדי לפרסמם ברבים, וזכות הרבים תעמוד לו.

הרמז בפסוק (ויצא ל', כ"ה) "כאשר ילדה את יוסף" שהוא בחינת הזכירה, ממילא נפל עשו בשכחה, כי כשזה קם זה נופל (פסחים מב; רש"י תולדות כ"ה, כ"ג) לכן אמר (וישלח ל"ב, כ"ז) "שלחני כו'", וכן כתיב במחייית עמלק (כי תצא כ"ה, י"ז י"ט) "זכור אל תשכח" שבזה תלוי מחייית זרעו של עשו. עכ"ל.

ומתבאר כי השכחה נובעת מכוחו של עשו הרשע.

ולכן כאשר יעקב נאבק עם ס"מ שרו של עשו (רש"י סוכה כט. ד"ה אלהיה) שהוא שר השכחה, נאמר (וישלח ל"ב, כ"ז) "ויגע בכף ירכו", כ"ף בגימטריה ס"ם הוא שר של שכחה, כמבואר בשער המצוות (פר' ואתחנן) בביאור מה דאמר רז"ל (חגיגה ט:): דהלומד מאה פעמים עתיד עדיין לשכוח תלמודו, כי הוא בשליטת ס"מ שהוא שר השכחה גימטריה ס"מ מנין מאה. ששרו של עשו פגע בזרעו של יעקב אבינו שבשעה שלומדים תורה ישכחו את לימודם. ולכן נאמר (שם פסוק ל"ג) "על כן לא יאכלו בני ישראל" דהיינו יוצאי ירך יעקב, "את גיד הנשה" שהוא הענין של שכחה כנאמר (מקץ מ"א נ"א) "כי נשני אלקים". ולזה המצוה דוקא לזכור למחות את הס"מ העמלקי "לא תשכח".

והנה, בשו"ת תורה לשמה (סי' תקכ"ג) מבאר על פי דברי הגמרא בברכות (ד:), "אליהו בארבע", ופ"י האריז"ל שבא מלובש בארבע היסודות וכל יסוד כלול מעשר ועשר מעשר, סה"כ ת', ובזה נכנעים ארבע מאות כוחות הסט"א בסוד "ויבוא עשיו וארבע מאות איש עמו", וכן "אליהו הנביא זכור לטוב" עולה מספרו ארבע מאות.

נמצא כי אליהו הנביא מבטל את כוחו של עשו הרשע, ולכן מסוגל הוא לזכירה.

ומטעם זה מביא בשבט מוסר (סו"פ ל"א) בשם ספר רזיאל המלאך שיאמר המוהל ק"ל פעמים אליהו הנביא ובזה מסלק לסט"א וכן יכוין באופן הזה אליהו הנביא ומובטח שלא יפגום בריתו לעולם. ודו"ק כי עמלק הוא כנגד טומאת הברית לכן על ידי אליהו הנביא יכול לעזור לך הנמול שלא יפגום בבריתו לעולם.

סגולה לזרע של קיימא: כתב הכף החיים (סימן רס"ג סקל"ד): ואשה קשת רוח בגידול בנים או שאין לה כלל, סגולה שתאמר לאחר הדלקת הנרות ההפטרה של יום ראשון של ראש השנה. וטוב שתבין מה שהיא אומרת ותאמר בכוונה. ע"כ.